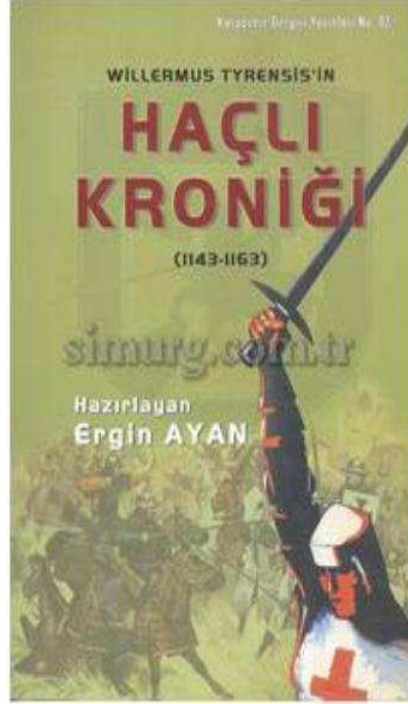

Ergin AYAN (2009). *Willermus Tyrensis'in Haçlı Kroniği (1143-1163)*, Karadeniz Dergisi Yayınları, Ankara, 160 s, ISBN 978-975-8951-33-8.

Abdullah GÜNEYSU*

Avrupa Hıristiyanlarının, kendilerince kutsal kabul ettikleri toprakların Müslümanların, özellikle Müslüman Türklerin eline geçmesi neticesinde, bu kutsal yerleri almak için düzenlemiş oldukları Haçlı Seferleri 1095 yılında Papa Urbanus (II., 1088-1099)'un liderliğinde Fransa'nın Clermant kentinde yapmış olduğu konuşmayla başladı. Papa Urbanus liderliğinde başlayan bu seferden sonra 1270 yılına kadar Müslümanlar üzerine toplam sekiz sefer düzenlendi. Bu savaşların Papa liderliğinde yapılması, savaşlara katılan askerlerin kutsanması, cennetle müjdelenmesi ve giydikleri kıyafetlerin üzerinde haç işaretinin bulunması ve benzeri nedenlerden dolayı bu savaşlara "Haçlı Seferleri" denmiştir. Aslında Haçlı Seferleri'nin dini, ekonomik, siyasal olmak üzere daha birçok açıdan önemli sebep ve sonuçları vardır.

Haçlı Seferleri Anadolu ve Yakın-Doğu Türk Tarihinin öğrenilmesi bakımından çok önemli ve üzerinde durulması gereken bir konudur. Orta Çağ Türk Tarihi konusundaki araştırmalar daha çok Arapça ve Farsça eserlerden yararlanılarak yapılmaktadır. Haçlı Seferleri ve Türk-Haçlı ilişkileri hakkındaki bilgilerimizi Latince, Grekçe, Süryânîce ve Ermenice

* Ordu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Anabilimdalı, Yüksek Lisans Öğrencisi, e-mail: imparatorfatsali@hotmail.com

kaynaklardan tamamlamak mümkündür. Bu konuda yazılmış olan kaynak eserlerden biri de Willermus Tyrensis'in orijinal adı "*Historia Rerum in Partibus Transmarinis Gestarum*" adlı 23 bölümden oluşan kroniğidir. Sûr Başpiskoposu Willermus'un kroniği Ortadoğu ve Anadolu Türk Tarihi açısından zengin bilgiler içermektedir.

Willermus, Kudüs Krallığı'nda Kral Amaury (1163-1174) ve oğlu Baudouin (IV., 1174-1185)'in hükümdârlıkları sırasında yaşamış ve ilk Haçlı Seferi'nin başlamasından (1095) 1184 yılına kadar geçen olayları bu eserinde anlatmıştır. Eser I. Haçlı Seferi öncesindeki olaylar hakkında verilen kısa bir bilgiyle başlar ve Gerçek Haç'ın Bizans İmparatoru Heraklius (610-640) tarafından VII. Yüzyılın başlarında Sâsâniler'den geri alınışına kadar gider. Daha sonra Haçlıların doğuda ele geçirdikleri toprakların zenginliklerinin (Bölüm IX-XIII) anlatımı ile devam eder.

Willermus'un anlatmış olduğu Haçlı Seferleri ve bunların sonucunda kurulmuş olan Haçlı devletlerinin tarihleri Orta Çağın bu döneminin anlaşılmasında büyük önem taşır. Oldukça tafsilatlı ve hacimli olan bu eser yazıldığı tarihler arasındaki olayların incelenmesinde tarihçiler için eşsiz bilgiler ihtiva eden bir kaynaktır. Çünkü Willermus, Amaury (I.) ve Baudouin (IV.)'in hükümdârlıkları sırasında meydana gelen olaylara bizzat şahit olduğu için, konu hakkında çok değerli bilgilere vakıftır. Onun olaylara bakışı Krallar ve onların yaptıklarını ihtiva ettiğinden daha çok siyasi konular üzerinde yoğunlaşır. Kilise mensubu olması dolayısıyla da zaman zaman bu konularla ilgili pek çok şey yazmıştır. Willermus, eserinde daha çok Haçlı başarılarını anlatmakla beraber, kendi yaşadığı dönemde Haçlıların gittikçe çökmekte olduğunun farkındadır. Çünkü, bu dönemde Müslümanlar, Kudüs Krallığı için büyük bir tehlike teşkil etmekte olduğundan, bu durum Hristiyanların kendilerini güvende hissetmemelerine yol açıyordu. Willermus Kudüs ve diğer Haçlı topraklarının Hristiyanlardan geri alınacağını adeta önceden sezmiştir. Nitekim onun ölümünden kısa bir süre sonra Hattin Zaferi'ni (4 Temmuz 1187) müteakip Müslümanlar başarılar elde etmeye başlamıştır.

Willermus Tyrensis'in Haçlı Kroniği (1143-1163) adını taşıyan bu kitapta, Haçlılarla Müslümanlar arasındaki mücâdele özellikle Kudüs Krallığı, Antakya Prinkepsliği ve Urfa Haçlı Kontluğu çerçevesinde ve tafsilâtıyla nakledilmektedir. Haçlıların 1143-1163 yılları arasında Türklerle özellikle Musul Atabegi İmâdeddîn Zengî (1127-1146), oğlu Nûreddîn Mahmûd Zengî (1146-1174), Türkiye Selçuklu Sultânı Mesûd (1116-1155) ve II.Kılıçarslan (1156-1192) ile olan ilişkilerini içine alan kroniğin bu

bölümleri, aslında Kudüs kralı III. Baudouin ile Nûreddîn Mahmûd Zengî'nin hükümdârlık dönemlerini anlatmaktadır.

Willermus Tyrensis'in Haçlı Kroniği adlı eseri üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde Baudouin (III)'in tahta çıkışı, kişiliği, Urfa'nın coğrafi durumu ve Zengî'nin Urfa'yı fethi, Bodouin'in Ürdün civarında müstahkem bir yer olan Musa Vadisi'ni Türklerden geri alması, Zengî'nin Ca'ber Kalesi'ni kuşatması esnasında öldürülmesi, Busra'ya sefer düzenleyen Haçlıların başarısız olması, zor durumda kalan Haçlıların Türk hükümdarı Nûreddîn'e barış teklifinde bulunması, Kont Joscelin (II., 1131-1150)'in Urfa'yı ikinci defa ele geçirmesi ve Nûreddîn'in Urfa'yı kuşatarak Haçlıları zor durumda bırakması, Kontun Urfa'yı terk etmesi, Kudüs Patriği Willermus'un ölümü ve yerine Tyrus (Sûr) Başpiskoposu Fulceherus'un geçmesi, Alman Kralı Konrad (III., 1138-1152) ve Fransa Kralı Louis (VII., 1137-1180)'in bir çok prensle doğuya (Anadolu) sefere çıkmaları, Alman ve Fransız ordularının rehberin yanlış yönlendirmesi neticesinde Sultan Mesut'un ordularınca çok büyük telefata uğratılmaları ve kalanların geriye dönmeleri, Alman Kralı Konrad'ın Suriye ve Fransa Kralı Louis'in Antakya'ya geçmesi hakkındaki bilgiler ayrıntılı bir şekilde başlıklar altında verilmektedir.

İkinci bölüm, Haçlıların Dimaşk üzerine sefer planları ve Dimaşk varoşlarına saldırımları, Dimaşk'ı kuşatma esnasında Haçlı ordusunda yiyecek sıkıntısının başlaması ve kuşatmanın kaldırılması, Alman Kralı Konrad'ın ülkesine dönmesi, Prinkeps Raymond (1136-1149)'un, Nûreddîn'e karşı Antakya önlerinde yaptığı savaşı kaybetmesi ve savaş esnasında öldürülmesi, Kudüs Kralı'nın Antakya'ya yardıma gelmesi, Konya Sultanının Suriye'yi muhasarası ve buradan Urfa Kontunun karısının ve çocuklarının bulunduğu Tell-Bâşir'i kuşatması esnasında Urfa Kontu küçük Joscelin'nin esir düşmesi ve ölümü, Kudüs Kralı ve Annesinin anlaşmazlığı neticesinde Kudüs Krallığının ikiye bölünmesi, Konya Sultânının tekrardan Urfa'yı tahrip etmesi, Urfa Kontluğu kalelerinin Bizans'a verilmesi, Nûreddîn'in Urfa'yı zaptetmesi üzerine Kralın ahalisini Kudüs civarına nakletmesi, Türk emirlerinin Kudüs'e karşı seferleri ve başarısız olmaları, Kral ve Kontların Askalân varoşlarını yağmalamaları ve Askalân kuşatması, Kudüs'e hac için gelen hacılarında kuşatmaya katılmaları ve Askalân'ın ele geçirilmesi hakkındaki bilgileri ihtiva etmektedir ve bu bilgiler başlıklar halinde verilmektedir.

Üçüncü bölümde, Antakya Prinkepsi Renaud'un Antakya Patriğine kötü muamelesi ve bütün ülkede baş gösteren büyük bir kıtlığın yaşanması, Roma Kralının, Papa Anastasius (IV., 1153-1154)'un ölümünden

sonra Hadrianus (III.,1154-1159)'u Papa seçmesi, İmparator Friedrich'in Roma'da taç giymesi, Papa ile Sicilya arasındaki anlaşmazlıklar, Hospitalier (tarikat) tarihi, Hospitalier'in üstadı Raymond'un patrik ve piskoposların aforoz ettiği kişileri tarikatına kabul etmesi, Mısır halifesinin kiliseyi Amalfililerin (Amalfi, deniz ile yüksek dağlar arasında bulunan Sicilya ile sınır koşusu olan bir şehirdir. Burada Amalfililer denen İtalyanlar yaşamaktadır) idaresine vermesi üzerine Mısır'da karışıklıkların çıkması, Nasireddîn'in Templier şövalyeleri tarafından esir alınması, Antakya Prinkepsi Renaud'un Kıbrıs'ı tahrip etmesi, Kral Baudoin'in kalabalık bir Arap ve Türkmen grubuna baskın yapması, Nüreddîn'in Haçlıların malzemelerini ele geçirmesi, Nureddîn'in Banyas'ı kuşatması ve kralın şehri kuşatmadan kurtarması, Kral ordusunun geri dönüşü esnasında Türkler tarafından pusuya düşürülmesi ve prenslerden çoğunun esir düşmesi, Nüreddîn'in ikinci defa Banyas'ı kuşatması ve başarısız olması, Kralın Flandre şövalyesi ve bütün savaş kuvvetleriyle Antakya'ya gelmesi ve Nüreddîn'in hastalık haberi, Nüreddîn'in iyileşmesi ve Sueta adı verilen müstahkem bir mevkiye saldırması ve Haçlılar karşısında başarısız olması, Ermenilerle Bizans imparatorunun uzlaşması, Nüreddîn'in Konya Sultanının bölgesine ve Dimaşk Atabegliği topraklarına girmesi, Antakya Prinkepsi Renaud'un Müslümanlara esir düşmesi, Kral Baudoin (III.)'in ölümü ve gömülmesi, hakkında ayrıntılı olarak başlıklar halinde bilgiler verilmektedir.

Willermus Tyrensis'in Haçlı Kroniği adlı eser Doç. Dr. Ergin AYAN tarafından Türkçeye çevrilmiştir. Eserin XVI. XVII. Ve XVIII. Bölümlerini Türkçe'ye çevirirken Kausler tarafından Latince'den Almanca'ya yapılmış olan "*Geshichte der Kreuzzüge und Königreich Jerusalem*" (Haçlı Seferleri Kudüs Krallığı Tarihi) adlı 1844 Stuttgart basımlı tercümesini ele almıştır. Eseri Türkçeye çevirirken bir kez İngilizcesi (*A. C. Krey, A History of Deeds Done Beyond The Sea, New York 1941, 2 cild*) ve bir kez de Latincesiyle karşılaştırmıştır. Fakat eserin Almancası, İngilizcesi ve Latincesi aynı isimler hakkında farklı yazılış şekilleri gösterdiğinden, bunları birbiriyle karşılaştırarak, mümkün olduğu ölçüde Haçlı seferleri literatüründe dilimizde kullanılmakta olan yazılış şeklini esas almıştır. Mütercim, eserde geçen kişi, yer adları, olaylar ve tarihlerini çağdaşı diğer kaynaklarla karşılaştırarak doğru şekilde vermeye çalışmıştır. Kesin olarak tespit edemediği isimlerde ise Latince aslına sadık kalmıştır.

Mütercim, bundan başka okuyucunun anlamakta herhangi bir güçlükle karşılaşmaması için gereken yerlerde açıklayıcı eklemeler yapmıştır. 1143-1163 olaylarını içine alan bu eser Orta Çağ Türk Tarihine

ışık tutmaktadır. Günümüz tarihçileri Haçlı Seferleri konusunda yazmış oldukları araştırma eserlerde Willermus'un kroniğini kaynak olarak sıklıkla kullanmışlardır. Bu da eserin tarihi önemini açık bir Şekilde ifade etmektedir.

Eserde; mütercim'in nsz, Willermus Tyrensis'in hayatı ve eseri hakkında, bibliyografya ve dizin bulunmaktadır.